24.4.2018 MH 4728/2017/00.01

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Maa- ja metsätalousvaliokunta torstai 26.04.2018 klo 10:00 / HE 26/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

KIRJALLINEN ASIANTUNTIJALAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALAN ERÄIDEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN MUUTTAMISESTA (HE 26/2018 vp)

Esityksessä ehdotetaan annettaviksi lait maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräiden henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta. Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan lainsäädännön osalta henkilötietojen käsittelyä koskevat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus sekä tietosuojadirektiivi (EU) 2016/680. Keskeisimmät ehdotukset koskevat rekisterinpitäjästä säätämistä eräissä laeissa ja useita uusia säännöksiä, jotka liittyvät tietosuoja-asetuksen sallimaan kansalliseen liikkumavaraan rekisteröidyn oikeuksien osalta. Lisäksi saatettaisiin ajan tasalle viittaukset henkilötietojen suojaa koskevaan lainsäädäntöön.

Metsähallitusta esityksessä koskevat erityisesti muutokset Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin (1157/2005, jäljempänä erävalvontalaki). Laki koskee Metsähallituksen suorittamaa erävalvontaa valtion alueilla. Lisäksi Metsähallitusta koskevat ainakin muutokset kalastuslain 11 luvussa säänneltyihin kalataloushallinnon rekistereihin. Kalastuslain 92 §:ssä säädetään kalataloushallinnon tietojärjestelmästä. Tässä Metsähallituksen kirjallisessa asiantuntijalausunnossa otetaan kantaa edellä kerrottuihin Metsähallitusta koskeviin muutosehdotuksiin.

Tietosuojadirektiivi ja ehdotetut muutokset erävalvontalakiin

Tietosuojadirektiivin 2 artiklan mukaan sitä sovelletaan toimivaltaisten viranomaisten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädettyjä tarkoituksia varten. 2 artiklassa mainitaan henkilötietojen käsittely *"rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten."*

Tietosuojadirektiiviä sovelletaan poliisin ja muiden toimivaltaisten viranomaisten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn rikosasioissa. Direktiivin soveltamisala ei lähtökohtaisesti ulotu maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan asioihin. Direktiivin soveltamisalaan kuuluisi kuitenkin Metsähallituksen erävalvonnan osana suoritettava suppea esitutkinta samoin kuin rikosten estämiseen liittyvät erävalvontatehtävät.

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

Erävalvontalain 13 §:n mukaan: *"Erätarkastaja toimittaa tässä laissa tarkoitetun rikosasian selvittämiseksi esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitetun suppean esitutkinnan, jos asia on yksinkertainen ja selvä eikä teosta ole yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Esitutkinnassa noudatetaan, mitä siitä erikseen säädetään. (22.7.2011/835)*

Jos tutkinta vaatii suppeaa esitutkintaa laajempia tutkintatoimenpiteitä tai edellyttää jonkun saapumista erikseen pidettävään kuulusteluun taikka jos valvontatilanteessa on jouduttu turvautumaan voimakeinoihin, tutkinta on viipymättä siirrettävä poliisin tehtäväksi. Erätarkastajan on kuitenkin huolehdittava esitutkinnan aloittamiseksi ja turvaamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä."

Erävalvonnan osana suoritettava suppea esitutkinta tarkoittaa yksinkertaista ja selvää rikosasiaa, josta ei ole odotettavissa muuta rangaistusta kuin sakkoa. Suppean esitutkinnan suorittamiseen käytetään poliisiasiain tietojärjestelmää (PATJA). Poliisiasiain tietojärjestelmän käyttäminen perustuu henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 14 §:ään, joka sallii erätarkastajien ja eräiden muiden kyseisessä laissa mainittujen viranomaisten luovuttaa poliisin henkilörekistereihin tietoja tallettamalla tietoja suorakäyttöisesti. Samansisältöinen säännös ehdotetaan sisällytettäväksi valmisteilla olevaan uuteen lakiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa [luonnos hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 21.12.2017; (SM064:00/2015)].

Nyt lausuttavana olevassa esityksessä HE 26/2018 vp on katsottu, että informatiivisuuden vuoksi erävalvontalakiin tulisi sisällyttää viittaussäännös myös siitä, että rikosten ennalta estämistä ja suppeaa esitutkintaa koskevien 13 §:n mukaiseen henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin ehdotettua lakia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Viittaussäännös on esitetty lisättäväksi seuraavassa muodossa (17 a §):

"Tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen liittyvien henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) ja tietosuojalakia (/), jollei muualla laissa toisin säädetä. Henkilötietojen käsittelyyn ei tällöin kuitenkaan sovelleta, mitä mainitun asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa säädetään.

*Rikosten ennalta estämiseen liittyvissä erävalvontatehtävissä ja **13 §:ssä** tarkoitetun esitutkinnan toimittamisessa henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan, mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (/) säädetään. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan lisäksi, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimen osalta säädetään."*

Metsähallitus esittää harkittavaksi, tulisiko kyseiseen säännökseen sisällyttää myös viittaus erävalvontalain 14 §:ään. 14 § koskee seuraamusten määräämistä.

Erävalvontalain 14 §:n mukaan: *"Jos erävalvonnassa ilmi tulleesta tässä laissa tarkoitetusta rikkomuksesta voidaan määrätä rikesakko ja sen ohella menettämisseuraamus, erätarkastajalla on oikeus määrätä mainitut seuraamukset tai antaa rangaistusvaatimus siten kuin sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa (754/2010) säädetään. Suostumus otetaan kuitenkin kirjallisena.*

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

Jos erävalvonnassa ilmi tulleesta tässä laissa tarkoitetusta rikkomuksesta voidaan määrätä sakkorangaistus ja sen ohella menettämisseuraamus, erätarkastajalla on oikeus antaa sakkovaatimus, sakkomääräys tai rangaistusvaatimus siten kuin sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa säädetään. Sakkovaatimus, sakkomääräys tai rangaistusvaatimus saa kuitenkin olla enintään 20 päiväsakkoa. Suostumus otetaan kirjallisena.

Erätarkastajalla on oikeus saada sakkorekisteriin talletettuja tietoja sakkorangaistuksista ja niiden täytäntöönpanosta rangaistusvaatimusten käsittelyä varten."

Samoin kuin 13 §:n mukainen esitutkinnan toimittaminen, niin myös 14 §:n mukaiseen seuraamusten määräämiseen liittyvä henkilötietojen käsittely suoritetaan poliisiasiain tietojärjestelmää (PATJA) käyttäen. Tiedot 14 §:ssä tarkoitetuista seuraamuksista kirjataan kyseiseen järjestelmään. Metsähallitus pitäisi 17 a §:ään ehdotettua lisäviittausta 14 §:n mukaisiin toimiin tietosuojadirektiivin johdantokappaleen 34 mukaisena: *"Toimivaltaisten viranomaisten suorittaman henkilötietojen käsittelyn rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten, olisi katettava kaikenlaiset toiminnot tai toimintojen kokonaisuudet, jotka kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin näitä tarkoituksia varten joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai muutoin, kuten tietojen kerääminen, tallentaminen, järjestäminen, jäsentäminen, säilyttäminen, muokkaaminen tai muuttaminen, haku, kysely; käyttö, yhteensovittaminen tai yhdistäminen, käsittelyn rajoittaminen, poistaminen tai tuhoaminen."*

Mikäli 17 a §:ään lisättäisiin viittaus myös erävalvontalain 14 §:ään, voisi säännös olla muotoa:

"Tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen liittyvien henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) ja tietosuojalakia (/), jollei muualla laissa toisin säädetä. Henkilötietojen käsittelyyn ei tällöin kuitenkaan sovelleta, mitä mainitun asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa säädetään.

Rikosten ennalta estämiseen liittyvissä erävalvontatehtävissä, 13 §:ssä tarkoitetun esitutkinnan toimittamisessa ***ja 14 §:ssä tarkoitettujen seuraamusten määräämisessä*** *henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan, mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (/) säädetään. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan lisäksi, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimen osalta säädetään."*

Metsähallitus pitää siis tarkoituksenmukaisena, että erävalvontalain 13 §:ään ja 14 §:ään liittyvä Metsähallituksen poliisiasiain tietojärjestelmää (PATJA) käyttäen toteuttama henkilötietojen käsittely kuuluu tietosuojadirektiivin soveltamisalaan. Kaikki muu Metsähallituksen (ml. Eräpalveluiden) suorittama henkilötietojen käsittely kuuluisi sitten yleisen tietosuoja-asetuksen ja sitä täydentävän kansallisen sääntelyn soveltamisalaan.

Olennaisinta Metsähallituksen erävalvontaan liittyvien tehtävien hoitamiseksi ja tähän liittyvään tarpeelliseen henkilötietojen käsittelyyn on, että lakiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa [luonnos hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 21.12.2017; (SM064:00/2015)] sisällytetään jatkossakin säännökset, jotka **A)** sallivat erätarkastajien luovuttaa poliisin henkilörekistereihin tietoja tallettamalla tietoja suorakäyttöisesti, sekä **B)** nykyistä lain 19 §:ää vastaavat säännökset, joiden nojalla poliisi saa luovuttaa henkilörekistereistään salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkoina tietoja Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten.

Metsähallitus huomauttaa, ettei luonnos hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 21.12.2017; (SM064:00/2015) ole ollut Metsähallituksen lausuttavana.

Muutokset kalastuslain 11 luvussa säänneltyihin kalataloushallinnon rekistereihin

Metsähallitus pitää tarkoituksenmukaisena kalastuslain 92 §:ään ehdotuksen mukaista suunniteltua muutosta, jossa 92 § 3 momenttia muutettaisiin henkilötietolakia koskevan viittaussäännöksen osalta. Henkilötietolain sijaan henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin tietosuoja-asetusta ja ehdotettua tietosuojalakia. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin myös uusi säännös, jolla poikettaisiin tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdasta. Todettakoon, että samankaltaista poikkeamista tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdista pidetään tarkoituksenmukaisena ratkaisuna myös edellä lausuttuun erävalvontalain 17 a §:ään liittyen.

Kalastuslain 93 § mukaisiin kalataloushallinnon tietojärjestelmän käyttötarkoituksiin esityksellä ei ole vaikutuksia, joten tämän osalta Metsähallituksella ei ole lausuttavaa.

Lausuminen ainoastaan kirjallisessa muodossa

Viitaten Metsähallituksen lakimies Ville Norokorven ja valiokuntaneuvos Carl Seleniuksen puhelinkeskusteluun 20.4.2018, antaa Metsähallitus keskustellun mukaisesti tämän lausunnon kirjallisessa muodossa eikä lähetä asiantuntijaa kuultavaksi.

Lisätietoja tästä lausunnosta antaa Metsähallituksen tietosuojavastaava Tomi Saarisilta, p.020 639 4041, tomi.saarisilta@metsa.fi.

Pentti Hyttinen
pääjohtaja

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7